

Av. Sabri **Kuşkonmaz**

Sabri **Kuşkonmaz**, Attorney at Law

Tasarım Hakkı ve Hak Arama Kültürü

Design Right and the Culture of Claming Rights

Yakın tarihimizden bilinen bir öyküdür; Birinci Meşrutiyet öncesinde, dönemin bütün muhalifleri “Anayasa isterük” diye veryansın ederlermiş. Ancak, herkesin dilinde olan bu anayasanın ne menem bir şey olduğunu bilen de pek bulunmazmış. O dönemin koşullarında, anayasanın sihirli bir sözcük gibi bütün sorunları çözeceği düşünülür olmuş.

Bu tutum, yaklaşık yüz yirmi yıl öncesinden bugüne pek değişmiş sayılmaz. Şimdi de ne zaman bir sorunla karşılaşılsa, sorunlar yumağı ayağımıza dolaşsa, birkaç hazır ezber tekerlemeden birisine sarılırız hemen; “kanun yok, kanun olsa böyle olmaz”. Bu sızlanma, başka bir deyişle soyut kavramlarla soyut muhalefet yapma alışkanlığı sosyal genlerimizde var demek ki!

Böylesi kolay yakınmalara her alanda olduğu gibi, fikri ve sinai mülkiyet alanında da sıklıkla rastlıyoruz: Kanun yok! Kanun eksik, boşluk var, vb.

Peki gerçek durum nedir? Kanun yok mu gerçekten? Hayır, kanun var. Hem de fikri ve sinai mülkiyetin her alanında var.

It is a story we all know from our recent history; before the First Constitutional Period, opponents in that period used to scream “We want constitution”; yet it was hard to find anybody who knew what that constitution everybody was talking about was like. Under the circumstances of that period, it was believed that constitution would bring solutions to all problems like a magic word.

This attitude remains almost unchanged from approximately hundred twenty years ago until the present. Now, too, whenever there is a problem, we trip over a ball of problems, we resort to one of the few memorized sayings; “There is no law, if there was law, this wouldn’t happen”. This crying, in other words, the habit of offering abstract opposition using abstract concepts must be in our social genes!

We often find these easy complaints in the field of intellectual and industrial property rights as well: There is no law! There is lack of law; there is a gap, etc.

But actually, what is the truth? Is there really no law? No, there is law; in fact, in every field of intellectual and industrial property rights.

Önce tanımlardan başlayalım: Fikri ve sinai mülkiyet ne demek? Önce fikri mülkiyeti özetle tanımlayalım; Fikri mülkiyet denince, fikri haklar akla gelir. Fikri haklar dediğimiz ve fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklara ilişkin hukuksal temelin bütününe kısaca fikri mülkiyet diyoruz. Fikir ve sanat eserleri, bilim edebiyat eserleri, müzik eserleri, güzel sanat eserleri ve sinema eserleri olarak dört ana başlık altında toplanmıştır.

Fikri mülkiyetin yakın komşusu da sinai mülkiyettir. En geniş ve özet olarak söylemek gerekirse; fikir ve sanat eserleri dışında kalan, markalar, patentler, faydalı modeller, endüstriyel tasarımlar, coğrafi işaretler konularına giren, geniş anlamda sanayi uygulamasına konu olan hakların hukuki temeline bütün olarak sinai mülkiyet diyoruz. Fikri ve sinai mülkiyet alanı kanunlarla ve kanun hükmünde kararnamele hukuksal düzenleme altına alınmıştır.

Let us start with definitions: What does intellectual and property rights mean? Let us first briefly define intellectual property; intellectual property means intellectual rights. We call the whole of the legal foundation we call intellectual rights, the rights on intellectual and art works is briefly called intellectual property. Intellectual and art works are categorized under four main headings as science literature works, music works, fine arts works and cinema works.

The next door neighbor of intellectual property is intellectual property. To briefly state in the broadest sense, we call the legal foundation of rights subject to industrial application as those not covered by intellectual and art properties involving trademarks, patents, beneficial models, industrial designs and geographical symbols; industrial property as a whole.

The field of intellectual and industrial property has been taken under legal regulation through laws and decree laws. The initial regulations relating

Fikri haklara ilişkin olarak ilk düzenlemeler ülkemizde 1850 li yıllarda başlamıştır. Halen yürürlükte olan Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu 1952 yılında yürürlüğe girmiştir. Sinai mülkiyet alanında ise 1879 tarihli "İhtira Beratı Kanunu" ülkemizin en uzun ömürlü kanunlarından birisi olmuştur.

Görüldüğü gibi, haklar konusunda azımsanmayacak bir tarihsel arka planımız vardır. Bütün bu "kuru" hukuksal bilgiler niçin önemli? Yukarıda da belirttiğim gibi hak sadece kişisel sonuçlu bir kavram değildir. Her gün her yerde kullandığımız "bilgi toplumu" söylemi açısından da haklar ve bu arada sinai mülkiyet hakları çok önemlidir. Çünkü, bilginin artık pazarı olan, dolaşım değerine sahip bir meta olduğu tartışma götürmez bir ekonomik gerçektir. Katma değer yaratan, ihracatı yapılabilen önemli bir ekonomik kalemdir. Bilgiyle, birikimle, yılların deneyimi ile elde edilen tasarımların ekonomik değeri olduğu tartışmasızdır. Bu

to intellectual property rights were started in our country in 1850s. The current Intellectual and Art Properties Act was effectuated in 1952. The "Patent Act" of 1879 in the field of industrial property has been one of the longest surviving laws of our country.

As it can be observed, we have a historical background on rights which may not be overlooked. Why are all these "dry" legal information important? As I started above, right is not a concept only with personal effect. Rights and especially industrial property rights are very important in terms of the "Information Society" expression we use everywhere everyday. Because it is an undisputable economic reality that now information is a good with a market, with a circulation value. It is an economic item which creates added value and may be exported. It is beyond controversy that designs acquired through knowledge and years of experiences have an economic value. The value of such information will have even more

bilginin değeri, hukuksal koruma altına alındığında çok daha önemli boyutlarda olacaktır.

Seramik çamuruna şekil veren, öncelikle parmaklar değil, insanın beyni, fikri gücü ve fikri emeğidir. İşte bu gücün farkına varmak aynı zamanda hakların farkına varmaktır. Seramiğin bir başka boyutu da, sahip olduğu arka plandır. Öyle ki, evrenin oluş kuramlarından birisi de, ateş, su ve toprak ile ilgili olandır. Evren, su, ateş ve topraktan oluşmuştur bir görüşe göre. Bir parça seramikte de ateş, su ve toprak gizlidir. Yani binlerce yıl öncesinin tarihsel birikimi ve kültürü gizlidir. Bir parça seramikte hem bu kültürün, hem de hukuksal boyutun farkında olmak önemlidir.

Seramik alanında ve seramik sanayi ve sanatı ile ilgili olanların, hakların farkında olanların bilmesi gereken de, tasarımlar alanında 554 sayılı "Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile korunuyor olmasıdır.

significant dimensions when protected legally.

What give form to ceramic clay is not just fingers but the brain, intellectual power and intellectual labor of man. Being aware of this power is also becoming aware of rights. Another dimension to ceramics is its background. One of the theories of creation of the universe is the one relating to fire, water and earth. According to one view, the universe has been formed out of water, fire and earth. Fire, water and earth are concealed in a piece of ceramic. That is, the historical knowledge and culture of millenniums ago are in it. It is important to become aware of this culture and the legal dimension in a piece of ceramic.

What those relating to the field of ceramics and the industry and art of ceramics should know is that design is protected by Act no. 554 on "Decree Law on Protection of Industrial Designs".

Andığım bu KHK ile, “tasarım”, “ürün”, “tasarımcı” tanımlanmış, hakları belirlenip, sayılmış, koruma şartları yasal güvence altına alınmıştır. Yine bu yasa ile, “yeni ve ayırt edici niteliğe sahip tasarımlar” olarak belirlenen ölçütlerdeki tüm tasarımlar koruma altına alınmıştır. Uzun bir arge, yaratım sürecinden sonra, sinai mülkiyetin her alanında olduğu gibi, seramik alanında da yaratılan/geliştirilen tasarımları korumamak, uzun çabalarla kazanılan parayı kasaya koyup, kilitlenmeden Taksim Meydanı’na bırakmakla eşdeğerdir. Hatta tasarım bu anlamda paradan daha değerlidir. Çünkü tasarım bir kere oluşturulduktan sonra, sürekli para kazandıran bir gelir kaynağına dönüşmektedir.

Tasarım için bir ürün veya ürün parçası olması yeterlidir. Koruma için ille de işlevsel veya estetik özelliklere sahip olması da gerekmez. Ancak, ürün genel bir tanım olup, maddi bir nitelik dahi olmadan, örneğin bir ışıklandırma sistemi dahi tasarım anlamında görsel nitelikli bir üründür. Kanunda, tasarım tanımlanırken “şekil, biçim, renk, doku, malzeme veya esneklik gibi insan

Under this decree law, “design”, “product” and “designer” are defined, their rights are set forth and set out and the terms of protection have been secured by law. Again by this Act, all designs meeting the criteria set forth as “Designs with new and distinctive qualities” are under protection. Not protecting the designs created/developed in the field of ceramics like in every field of industrial property after a long R&D creation process is equivalent to leaving money earned after long efforts at Taksim Square without putting in a vault and locking it. In fact, design is more valuable than money in this sense. Because once created, design transforms into a source of income, bringing in money continuously.

A product or a product component is adequate for design. It does not have to have functional or aesthetic properties to require protection. But product is a general definition and for example, a lighting system even without a material quality is a visual product in terms of design. When defining design, the act has introduced a framework of “various elements and properties detected by senses like shape, form, color,

duyularıyla algılanan çeşitli unsur ve özellik” çerçevesi çizilmiştir. Yani ürün tanımı çok geniş tutulmuştur. Sinai üretimin çeşitliliği düşünüldüğünde bu geniş tutulma gereklidir. Sayın Alev Ebuzyiya’nın yüzeye dokunmadan uçar gibi duran kaseleri de tasarımdır, aynı şekilde yeni bir renk ve doku ile üretilen duvar fayansı da tasarım konusuna girer.

Yukarıdaki soruyu bir kez daha soralım, kanun varsa, eksik olan nedir? Hak arama alışkanlığı, ya da hak aranma kültürüdür eksik olan. Bu kültürün oluşması, yaratılması ve günlük hayatta en olağan biçimde yaşanması için, öncelikle hak arama kültürünün öznesini, yani “hakları” bilmek gerekmektedir. Bu haklar da yukarıda andığımız yasal metinlerde geniş boyutlarda yer almıştır.

Kısacası, kanun da hak da vardır. Eksik olan, hakları ve kanunu bilmemek, buna bağlı olarak da hak arama kültüründen uzak kalmaktır. Bu kültür, elimize yapışan seramik çamuru kadar yakın ve tanıdık hale geldiğinde pek çok sorun çözülecektir.

texture, material or flexibility”. That is, the definition of a product is very broad. This is necessary considering the diversity of industrial protection. Ms Alev Ebuzyiya’s bowls which appear suspended without touching the surface, are designs, and wall tiles created in a new color and texture are also designs.

Let us ask the above question once more. If there is a law, then what is lacking? What is lacking is the habit of seeking one’s rights or the culture of seeking rights. For a culture to be formed, created and to be experienced in an ordinary fashion in daily life, one has to know first of all the subject of the culture of seeking rights; that is, “the rights”. Such rights have been addressed in broad terms in the legal texts we refer to above.

In short, laws and rights do exist. What is lacking is the awareness of rights and laws and the lack of the culture of seeking rights. Many problems will be resolved when this culture becomes as familiar as the ceramic clay sticking to our hands.

Önümüzdeki sayılarda işleyeceğimiz konu başlıklarından bazıları şunlar;

- Tasarımın hukuksal boyutu, tarihçesi
- Tasarımda ihlaller ve önlemler
- Tasarımla ilgili diğer alanlar: Marka, patent, faydalı model
- Tasarımın ulusal ölçekte korunması
- Tasarımın uluslararası ölçekte korunması
- Birden fazla tasarım sahibi olmasının sonuçları ve uygulanacak kurallar
- Tasarımla ilgili sözleşmeler
- Tasarım hakkının devri ve doğabilecek sorunlar
- Tescilsiz tasarımların hukuksal konumu
- Tasarım hakkının gasbı
- Tasarım hakkında yasal süreler
- Yasal koruma dışı tasarımlar
- AB mevzuatı ve tasarımlar
- Tasarım ve rekabet
- Tasarım hakkının haczi, rehni
- Tasarım hakkının sona ermesi
- Tasarımda güncel sorunlar

Some of the topics we will address in the upcoming issues are the following;

- Legal dimension and history of design
- Infringements and safeguards in design
- Other design-related fields: Trademarks, patents, beneficial models
- Protection of design at national scale
- Protection of design at international scale
- Consequences of more than one design holder and rules to be implemented
- Design-related contracts,
- Transfer of design right and problems that may arise
- Legal position of unregistered designs
- Usurpation of design right
- Statutory time periods in design
- Designs not covered by law
- EU regulations and design
- Design and competition
- Attachment and pledging of design right
- Expiry of design right
- Current problems in design